

UKININKAS

laikraštis, paskirtas reikalams ukininkų

iszeina syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje, su prisiuntimu uždengtose gramatose, 5 rubl., su pristatymu per perkupečius 2 rubl.; Prusuose, su prisiuntimu, — 3 mark.; Amerikoje ir kitur — 4 mark. Perkant Ukininką numeriais paskyrium, viens numeris kasztuoja 20 fenigų.

Prie kiekvieno numerio laikraščio pridedame „Priedą“, knygutę su naudingais skaitymais.

Vid. Jonas Knaštinis Žydai trukdytojai Lietuvii.

Kaip jeib kokis darbo žmogus gali pagerinti savo ekonomiską padėjimą? Atsakymas labai trumpas ir aiskus: jeigu jisai dirbs ir už savo darbą gaus gerą užmokestį. Taip klausimą pastatęs, asznoriu skaitytojaus aki atkreipti ant tulo didei nenormaliszko dalyko mūsų tėvynėje, minėtina, ant ekonomiszko trukdinimo mūsų tėvynės per Izraeliaus veislę.

Jeigu mes išsižiurime į kitų krasztų gyvenimą, tai patėmyjame tulą sutarimą, gali sakyti, harmoniją tarp miesto gyventojų ir laukininkų-ukininkų. Paimkime kad ir tuos pacius Prusus: czionai po miestus gyvena turtingi kupcziai, darbsztus amatninkai ir darbininkai, kurie visi pagal savo luomą, sulygintinai turi gerą uždarbį ir pertai gali pusėtina gyventi. Jau czion nuo senovės užsiliko toki laprocčiai, kad jeigu žmogus užpelno, tai jisai nelaiko apsižergęs ir nespulina, kaip tai daro lietuviszkiejai žydai. Czion kiekvienas nepasivydi sav priderancziati pavalgyti, nė atsigerti, nė apsidaryti, zinodamas, kad jisai rytoj vėl uždirbs savo pelną. O jeigu atsitiktų kokia nelaimė, tai ir czion turi pagelbą, priklausydamas prie kokios nors draugystės, kuri ji reikale suszelpa arba numirus palaidos. Toksai žmogiszkas gyvenimas miesczionių iszeina labai ant gero laukininkams, kadangi reikalingą maistą, kaip antai duoną pavidale javų, bulves, daržoves, pieną, sviestą, surius, mėsą, vaisius etc., jie gauna iš kaimų nuo laukininkų, kurie tokiu būdu

savo namieje pagamintus produktus parduoti gauna lengvai ir už geras prekes.

Tasai lengvas ir pelningas pardavimas kaimo produktų juk tai yra svarbiausias daigtas ukininkui, nes tai yra anasai gerasis užmokestis už darbą, kurį minėjau pradžioje savo straipsnio Prusuose, kaip žinote, beveik visi gyventojai iszpažinstą Liuterio tikėjimą ir nelaiko jokių pasninkų, o pertai suvalgo daugybę mėsos ir kitokio uždaro: Kad pasitaiko važiuoti isz miesto turgaus dieną pirmą pietų, kada laukininkai į miestą važiuoja su savo pardaviniais, tai žmogus džiaugiesi, kad jie taip lengvai vis tai gali parduoti, ir pavydi, kada pamislyji ant Žemaiczių bei Didžiosios Lietuvos . . . Tiktai žiūrėk: vieni vežasi vežimus visokių grūdų, kiti pintines sviesto (susvarstyto svarais), kiti vežimus surių (geresniųjų), kiti vežasi visą gardą gražių parsų,*) kiti vėl gardus verszių, kiti varo bandas jauczių ir tt. O pasisuk ant turgaus mieste, tai czia po akių viskas nyksta, nyksta ir da nėra nė pietų, jau turgus pasibaigė: žmonės, viską iszpardavę, ir keszenių aukso bei sidabro prisipylę važiuoja namon. Tai ką netarps czionai laukininkai!

Dabar klausymas, kodėl Didžiojoje Lietuvoje bei Žemaicziuose ukininkai į miestą teveža tiktai bergždžią avį bei visztą, arba koki saikelį, kitą grūdų? Atsakymas jau ir skaitytojui bus aiskus: kad neturi. —

*) Suriszi gyvulio, vežant ant turgaus, Prusuose nevalia.

O kodėl neturi? — Kad neaugina nė tokių gyvulių, nė nedirba sviesto nė surių ir tt. — O kodėl neaugina, nedirba ir tt. — Kad niekam nereikia, nieks neperka. — O kodėl neperka? — Kad po miestus gyvena vieni žydai, kurie nieko nedirba, ėda tiktai surudijusias silkes su svagunais bei bulvėms ir žiuri, kad tik žmogų nusuktų, o nusuktus pinigų tenkina, ydant, juos ant palukanų išduodami, galėtų plėšti krikščionis.

J. Bauginas
Kybartų valsčiuje (Vilkaviszchio pav.) neseniai buvo nubastus 5 rubliais valsčiaus sekretorius, Kersnickas, už ką kalbėjo valsčiaus rasztinycioje su žmonėmis lietuviszkai. Mat, Maskolių vyriausybė verčia žmones kalbėti maskoliszkai, žinoma, dagi tada, kada tie nė žodžio maskoliszkai nesupranta — buvo ant to išduotas paliepimas nuo paties generolo-gubernatoriaus Lenkų žemės, Gurkos. Ponas Kersnickas sziuom žygiu pajuto ant savęs „maskoliaus leteną“. Jam ta „letena“ ir dabar akise rodo, nes Vilkaviszchio virszininkas žadėjo kitąkart atstatyti kiekvieną tokį „kaltininką“ nuo vietos. Mat, kokia Maskolių teisybė! Išduoda neteislingiausią ir nežmoniszkiausią paliepimą, ir baudžia ir kaltina be jokio tyrinėjimo ir sudo tuos, kurie, negalėdami susisznėkti maskoliszkai su žmonėmis, ne-

gali išpildyti svajonių caro tarnų.*) Bet dar didesnė neteisybė parodo caro tarnai savo pasielgime su mūsų žmonėmis, Lietuviais. Išz to pasielgimo aiszkiai matyt, kad caro tarnai begėdiszkai mindžioja po kojėmis brangiausias žmonių tiesas, kad jie žmones laiko per gyvulius, jie nuo žmonių reikalauja tik mokeszių, tarnavimo vaiske ir kitkių darbų ir naudų, lyg nuo savo galvijų, o už tas geradėjystes junga ant žmonių sprando uždėję laiko ir juo didina sunkią vargų nasztą. Jau su gyvuliais žmonės geriau apseina, nes, turėdami iš jų naudą, rupinasi teipogi apie jų gyvastį ir sveikatą. O ar galvoj caro tarnams Lietuvį laimė? Jiems mokesčiai galvoj, jiems rupi savas delmonas, o ne kitų laimė. Negana to, kad uždraudė mums savas knygas skaityti, negana to, kad mus tamsybėj laiko ir mokeszius lupa, nor surakyt dar mūsų liežuvių, kad mes negalėtume suvis supaisyti ir taip jau supainiot savo reikalų, kad mes isztolo negalėtume preiti prie rasztininkų ir taip jau supainiotų. Oi vargina mus, vargina nesvietiszkai, tik mes ne visi tuos vargus ir skriaudas suprantame. Vaiksziudami tamsybėj, kiti nė

*) Didžiausia svajonė caro tarnų — mūsų krasztą apversti į Maskoliją su jos pravoslavija, o mūsų žmones apversti į maskolius, kurie garbintų carą ir tikėtų į jo ir jo darbų „szventenybę“.

Vaidzdelis išz mūsų szeimininkų *Jonas Kiaušinė* busenos.

Nėra abejojimo, kad lietuviszkos moters gali buti paskaitytos tarp tamsiausių moterų Europoje. Privalome tiktai apsilankyti pas kokį lietuviszką ukininką, ir kupinai persiliudyjame, jog lietuviszkos moters tebėra dar visai puslaukinės naminame savo pagyvenime. Ką tik užėjė ant kiemo matome ant tvorų sudžiaustytus jų „padurkinius“ storus marszkinus, o moteriszkų kelnų niekur nepamatysi, nes jų Lietuvės dar suvisu nepažinstą. Nepamatysi nė baltų žiurstų, taip reikalingų szvariai moteriszkei prie gaspadinytės. Mūsų moters nenaudoja nė nosinių skepetaiczių, nes suvisu pasikakina su Dievo duotais daiktais — su pora pirsztų arba pagalios su kampu marginės. Žiurėk, kokia norints Magdė arba Agota minko duoną: ir tarpais nosį nusivalo, o paskui vėl į teszlą jau ir taip negražius nagus kemsza. Grinčioja pas Lietuvos nėra jokios tvarkos. Įėjus per duris, tuojaus pas peczių stovi statinė su pelais, kurioje rugsta pasmirdę kiaulių ėdalas. Asla negrysta (o kad ir

grysta, per purvus nematyt balto medžio), szlapia ir prirugusi visokių dvoksmų nuo mažų vaikų ir visokių skystimų, pamazgų ir atneszamų ant kojų išz lauko (išz tvartų, nuo kiemo) visokių pasmirdusių purvų. Czia-jau kitame kampe pas duris stovi didelis szpižinis puodas su amžiniais barszcziais arba kitu mažos vertės viralu; szalia jo kitas puodukas, tuszczias ir atdaras. Czia-jau stovi viedras su likusiu kiaulių ėdalu nuo paskutinio karto, szalia jo pora kitų viedrų tuszczzių arba prirugusių bjaurios smarvės; ant suolo puodai ir puodynės su pienu: viename nuo kelių kartų sukosztas po menką laszą, kitame jau seniai perrugęs ir sukartęs, o i trečią, tuszczzią, bet dar neiszmazgotą įsilindus katė, arba (jeigu nieko nėra stuboje) jau numetus ir sukulus tiktai szukes laižo. Ant mažo langelio sudėta, eilė suszalusių kiauszių, kuriuos vyrai rado sziene arba po malkomis, nes gaspadinė visztų nelaiko uždarius, pertai jos vasaros metą nusitaikiusios iszkasa daržus (pasodkus, sėklas etc.), o kiauszinius deda, kur joms patinka. Tarp dviejų didesnių jų langų, galinio ir szalutinio, stovi stalas, ant stalo puskepalis duonos, o ant jo užsitupus viszta

nemato, kas po nosia daros, kiti lenkia sprandus, garbindami „Dievo apveizdą“ su nusizeminimu, kiti, tartum szuneliai muszami, laižo rankas savo skriaudėjų, arba tyli, kaip medis, norint juos slėgia, spardo, po kojoms mina Argi taip ilgai bus? Ar ilgai mes vaikszzcziosime patamsėse ir duosimės Maskoliams ant sprando jodyti? Argi nepabus pas mus meilė teisybės ir pajautimas savo nužeminimo? Negreit dar gal tai bus, bet kaip pareisime mes į susipratimą ir vienybę, galas bus visoms Maskolių svajonėms ir persekiėjimams. Atsiras tada ir galybė nusikratyti visokias dieles. Teisingai sako Lenkų priežodis:

„Kad arklys savo galybę žinotų,
Nieks anaipatlaik ant jo nepajotų.“

„Nepajotų“ ant mūsų nė Maskoliai, jeigu mes butume apszviestesni ir prieszytumės jų prispaudimams. Bet dabar lengva jiems „drumstame vandenyje žuvys gaudyti.“

Dėlto tverkimės už knygų ir gazetų, pažinkime, kas aplink mus ir ant svieto dedas ir dėjosi, o tada suprasime savo vargus ir mokėsime nuo jų gintis. Mylėkime savo kalbą už vis labiaus ir mokėdami maskolizšką kalbą, tyczia nesirodykim su ja. Tegul tai buna mūsų atsakymas ant augszcziaus minėto paliepimo. Žiūrėsime, ar galės Maskoliai priversti mus maskolizškai

lesa (jeigu grinczioje nieko nėra), o stalas arba suolas, žiūrėk, visztos aptersztas. Ant galinio lango arba ant galinės lentynos stovi nukryžiauos, apkaiszytas jau seniai sudžiuvusiais ir sudulkėjusiais žalumynais, surukęs ir aptrauktas ortinkliais. Kitos langų kvartkos balanoms užspaustos, kitos su skuduru užkisztos. Kitoje pusėje grinczios po szalutiniu langu stovi plati lova, taip suvelta, kaip kiaulių migis, o ar ji kiek czystesnė už kiaulių migį, tai galime išz to numanyti, kad kada „mama“ pradeda pati szukuotis galvą arba katram kudykiui, tai drange su baisybe dulkių, kaip nuo kokios sartosios, krinta apstybė gyvių . . . tik pykszt-pokszt, pykszt-pokszt ant kedės. Szalia lovos kybo išz tolo dvokiantis lopszys, kame viskas kudykio suterszta, prirugusi sziaudinaitė gale pecziaus užkiszta už virvės ir platina po visai pakvipusią grinczią dar vieną bjaurią kvapsnį. Jeigu vargzasz Jonuks ar Onutė tuomtapu ne lopszyje, tai szliaužioja po aslą su atkasotais iki pakausziui maiszkinaicziais, su nuogoms kojutėmis, purvina apatine dalia ir susivelusiais į kaltunus trumpais plaukycziais. Kudykis didei kantrus, kenczia, nors puk-

kalbėti ir ar ne prasznekins jie mus lietuvizškai, reikalui atėjus. *SL.*

Griszkabudžio (parapijoj Naumieszcio paviete) priesz kalėdas buvo du atsitikimai smerties mergvaikių. Vienas atsitikimas buvo Griszkabudžio kaime. Ukininko duklė, Elzbieta Baltruszaičziutė, pagimdžiusi slapczia kudykį, pakasė jį lauke netoli triobų, rugių tarplysyj, pasitikėdama, kad nieks to nežinos ir kad ji žmonių akise pasilikis teisi. Bet tuojaus potam kilo kalbos, kad Elzbieta jau turinti but po bankietui. Iszsigirdo apie tai ir policija. Atvažiavo vaitas su stražninku ir pareikalavo prisipažinimo nuo merginos. Ta prisipažino pakasusi kudykį, bet parodė kitą vietą — ant kapinių, kur buvo neseniai užrausta žemė. Davė apie tai žinią naczelninkui (ispravninkui) ir sliedovateliui. Ant kapinių pastatyti sargai (varta), kad kas kudykio neiszskastų. Ant rytojaus atvažiavo sliedovatelis su daktaru. Vaitu ir stražninku susekti piktadėjystės. Prispirta kaltininkė ant galo parodė, kur guli jos pakastas kudykis. Baisingai žliumbiant boboms, o ypatingai motinai, atkasta isz rugių tarplyσιο sustyrusį, purviną, gerai snaugusį ir isznesziotą kudykį. Apžiūrėjus ir iszmėsinėjus kudykį, daktaras pasakė, kad kudykis atėjęs ant svieto gyvas ir sveikas ir kad turėjęs numirt dėlei neprižiurėjimo ir

szėdams rėplinėja apie stalo kojas, bando atsistoti pakol nesusi Kada taip nusiduoda, tai Marytė basa ir vienmarszkinė bėga isz užpeczkio paszaukti mamos kuri pas tvartus arba į klėtį ir atbėga kriunėdama, tarsi jos plaucziai iszliks. Po gerai valandai ateina „mama“ į pamirdusią grinczią ir radusi iszsiterliojusį ir beverkiantį kudykį, didei pasipiktina ir nekaltam jau, ir taip nusivarginusiam kudykiu dar užkepakeლისაა splyskius . . . Suolai apmesti visokiais skarmalais ir drabužiais. Nors sienose matyti įkaltų vagių, ale ant jų nekabina — viskas sumesta ant suolų. Czia suveltos vyrų sermėgos, bobų jobkės su visokiais autais, o kartais czia jau guli ir paduszka su dvikarte. Užpeczkyje stovi lova didesnųjų vaikų, kame ant metų sykį pakloja szviežių sziaudų kulį etc.

Nužengkimė į klėtį, kame teipgi didziumas tvarkos priklausio namų gaspadinei — szemininkei. Jau ant prikležcio prasi-deda illustracija su pamestais vyrizškais ar moterizškais sutersztais iki paskuczaijai skalbiniais, ar szeip sukrautais kokiais skurliais arba pagaliais, kurių tikroji vietą turėtų buti ant mėszylo arba ant skiedryno

apleidimo, be pagelbos. Motina besiteisindama pasakė, kad ji pagimdžiusi kudykį staczia ant lauko beklostydama linus, kad kudykis iszpradžiū buvęs gyvas, kad ji parpuolus su kudykiu ir potam, pamacziusi kudykį negyvą esant ir pakasusi jį. Buvo tas atsitikimas neužilgo priesz atvažiuosiant daktarui, kuris buvo paszauktas pjaustyti 16 d. Lapkriczio mėn. Visi rasztai apie tą atsitikimą paduoti į „Okružną sudą“, kuris paskirs „korą“ kaltininkei. Apie kaltininką nebus nė žodžio kalbėta, nes prie sledstvos jo nė neįėjusio. Mat, kaip kartais jieszko priežasczių piktadėjystės!

Panaszus atsitikimas buvo Patamaszupių kaime, Tamoszbudžio valsčiuje. Bet ten mergina pati nužudė savo kudykį. Buvo tai tarnaitė vieno ukininko, vardu Marijona Petruszuniutė. Namiszkiei sakė, kad tas atsitikimas buvęs jiems visai netikėtas, nes nieks nemislijęs, kad jų mergina būtų reszszia — teip mokėjusi nudaot nekaltą ir sveiką. Ir ta piktadėjystė, sako, būtų likusi neužtėmyta, kad tik nebūtų rasta daug kraujo ženklų ant kiemo ir grinczioj, kur ji gulėjusi. Sunku būtų buvę susekt ją, nes priesz ir po gimdymui vaikszcziujo ji ir dirbo, kaip sveika. Namiszkių prispirta nabagė prisipažino užmetusi kudykį į vieną gilų kamaros užkaborį. Atvažiavęs vaitas drauge su rasztininku ir kaimo szaltysziu rado snaugusį, didiai sukruvintą

arba pecziuje. Įėjus į klėtį tuo pas duris stovi didelė lova, kaip ir grinczioje, kuri žiemą stovi tuszczia arba priversta šamiziui visokių daigtų: drabužių, verpalų, linų gryžczių; czia-jau kampe stovi puodas ar liepinė su kiausziniais ir gelda su miltais, czia jau pupso koks krepšys su vilnoms... Asloje priszmerkszta visokių saszlavų, sziaudgalių, atkarpų, pribarstyta grūdų ar pelų — o teipogi tų visurėsanczių sunesziotų skalbinių. Sienos apkabinėtos sudulkėusiais vyriszkais bei moteriszkais drabužiais, bet kiti drabužiai sumesti, kaip sakiau, antlovos, ar ant statinės kraszto ar ant skrynios. Vieñame kampe ant grindų papilta grūdų ar pelų, czia jau laukiniai obeliukai suszale ir nepamaczius rytasi po kojų, žodžiu sakant: bjauru, bjauru ir bjauru. Niekur nematyt iszminties, nė dailesnių jausmų.

Jog tai yra teisybė, ką asz czion aprasziau, tai nieks negali man užginczyti; negu tik tiek galėtų pasakyti, kad nevisur tokia gaspadinysta, kad yra ir szvaresnių lietuviszkų gaspadinių. Asz tai ir pripažinstu, kad yra jau ir visai gerų gaspadinių, vienok

kudykį ten, kur parodė motina. Ant rytojaus daktaras mėsinėjo kudykį ir rado suskaldytą kiauszą ir perlaužtą deszinį žandą. Apricz to buvo įplėsztą kairėji ausis. Ant kaklo rado ženklus smaugimo. Pabaigęs pjaustyti, daktaras pasakė, kad kudykis esąs užsmaugtas. Motina iszpradžiū gynėsi, sakydama, kad ji palikusi gyvą kudykį po priklescziu ir, kada antrasyk atėjusi pažūrėti, tai pamacziusi szunį bevelkant jos kudykį (gal dėlto ir buvo įplėsztą ausis); atimtas isz sznus kudykis jau buvęs negyvas. Bet kada daktaras pasakė, kaip ir kas buvo ir kada buvo jai pasakyta, kad slėpdama užtrauks ant savęs sunkesnę nubaudimą, tada vargszė viską iszsipažino, sakydama, kad ji nužudžiusi kudykį isz didelės gėdos priesz sviatą ir isz baimės, kad neturės kuom iszmaityti. Apie suvadžiotoją merginos ir szitame atsitikime neklausė nė žodžio. Szitas atsitikimas nusi-davė apie 16 dieną mėn. Gruodžio.*)

*) Tokiu budu szituose abiejuose atsitikimuose bus nubaustos motinos nelaimingų kudykių, bet ar tai bus didelis pamokslas joms ir kitoms! Jug ir jos paczios gerai žinojo, kad koroja už žmogžudystę, jos žinojo, kad jai joms pasiseks pasislėpti nuo sviato akių, tai vis-gi nepasiseks pasislėpti nuo akiu Dievo, nuo savo sąžinės. O ar tai ką maczyjo? Nežiurint ant kunigų pamokslų, sudo nubaudimo ir sviato iszjuokimo, vis atsitikdavo ir atsitinka žmogžudystės ir isztvirkimas, o ir atsitiks toliaus, jai sviatas liks toks, kaip dabar.

tų nedaug tėra. Kiek gerų gaspadinių, Lietuvoje terasi! Didžiausia dalis grynai tamsios moters.

Alė ir iszkur jos varg-zės ką iszmoks, nuo amžių nieko nesimokindamos? Lietuviszka moteriszkę nežino, kas tai yra kokia nors iszkala, nė kas tai kokia literatura. Jos visa iszkala — bažnyczia, o visa literatura — „Szaltinis“ ir „Kanticzkos“. Tokiu budu, jeigu kur randasi apszviestesnių gaspadinių, tai tos savo apszvietimą gavo per apszviestas gimines vyrus, tankiausiai per kunigus. Kunigai, mat, mėgsta lankyti pas savo gimines, jeigu jie siek-tiek pasilaiką; o besilankydami iszlengvo pripratina prie szvaramo. Kitus dalykus iszpaskajo, iszguldo, o kadangi savo mokinimą paremia rubline ir savo kunigiszku autoritetu, tai moters tokiose vietose palaiko už gerą tas sviataszkas kunigo rodas ir iszlengvo siek-tiek pataiso savo naminį apsiėjimą. Nuo tų besimegždžiodami pripranta ir kiti kaimynai. Alė tie dalykai — tai tik kaip laszas prėsco vandens į surias ir karczias marias.

Griszkabudis. 12 balandžio 1893 m. buvo įsakyta visiems valsčionims Griszka-budžio valsčiaus susirinkti pas vaitą. Szian-dien vaitas, kaip buvo lemta nuo vyriausybės, apreiszkė ukininkams visokias naujienas gudiszkų (maskoliszkų) kalboje...

Ką-gi nusprendė mūsų valsčionys ant szitų naujų žabangų? Perskaitęs vaitas pir-mutinį prisakymą, žinoma, gudiszkai už-klausė savo valsčiaus (buvau betaręs ver-szių) „prinimajete li?“ Vienas iš susirin-kusiųjų, matyt žmogus iszmingingas, tuo-jau atsiliepė: „ponas vaitas, mes nesupran-tame maskoliszkai, — apsakinėkie mums lietuviszkai!“ Vaitas tuom tarpu nutilo. Kiti versziai teipgi reiszkė savo nuomones: jiejie rodė spygą kiszenyje...

Taigi, sakau, kokia milžiniszka drąsa tų mūsų valsčionių: visi tik sznypszcia, lyg vėžiai krepšyje, o atviro balso nė vienas neiszduoba, ir ant to tik pasibaigia kiekvienas pasiprieszinimas.

Beje, ne visi czionai buvo neiszzmanė-liai, — atsirado su, trys ir tokie, kurie, kaip su dumbļu, drėbė va'tui ant žėdno užklauso. Nespėjo vaitas isztarti: „pri-nimajete li“ — vienas Urbanavyczius isz Baltruszių (kaipo szundaktaris, žinomas po prievardžiu Muzikantukas) savo nasru visą valsčių užrėkė: „prinimajem! prinimajem!“ Vaitas skaito toliaus ir vėl klausia: „pri-nimajete li?“ Muzikantukas tuom tarpo už-riko ant valsčionių: „molczat, niczėgo nė sliszu!“ Mat, retas isz jų klausė vaito žo-džių ir teip begėdiszkai sznypszte tarp sa-vęs, kad pons szundaktaris negalėjo aiskiai iszgirsti vaito pasakojimų; dar skaudesnė jam szirdpersza, kad per tuos gyvulius žmones Paraono tarnai — žemskiai negalėjo stacziai pamatyti to „prinimajem“, užtaigi jisai, kiek galėdamas, stiebėsi ir kėlė augstytn savo serksznąją barzdą.

Kolaik bus tokia tamsybė, neteisingumas ir žmonių nelabumas, tolaik nebus ant svieto gero. Tik pa-mislykit, ar tai teisingai pasielgia sudas, kuris nė nesirupina atjieszkoti tėvų mergvaikių ir koroja tik vienas motinas, tarytum tai būtų jų vienų kaltės. Ar doriai pasielgia tėvai suvadziotojai, kurie apleidžia nelaimingas merginas motinas? Ar iszmingingai pasielgia mergos, kurios įtki sal-diems žodžiams vyrų ir gyvena drauge, slėpd-mosi nuo svieto akių? Jai mergos-motinos žinotų, kad tėvai nepleis nė jų, nė jų vaikų, tai veikiausiai nežudytų savo vaisiaus, kuris turi būti mielas kiekvienai motinai; tada motinos nesibijotų nė svieto kalbų, nes žinotų, kad nė jos nė jų vaikai nemirs badi. Gal kitos ir suprastų, kad geriau yra pildyti sau duotą žodį, nekaip neiszpildyti ir sulaužyti duotą prisiegą ant szliubo, prie kry-ziaus.

J. Sl.

Ko-gi vertas toksai veidmainys? Tai lyginai anas Judoszius, iszdavėjas Kristaus, jisai iszduota savo brolius į nagus didžiau-sių piktadarių, žmogžudžių Maskolių. Kur kas būtų buvę mieliaus, jeigu jisai tuom tarpu būtų galvą perveręs kam-nors kardu, kad ir pirmutiniam mano draugui, o neta-taręs to žodžio, skandindamas ne tik mus visus czia šanczius, bet ir savo tėvus, bro-lius, prigimtą kalbą ir visą tėvynę. „Per-kune dievaiti, nutrenkie tokį veidmainį, nės jis nevertas, kad jį žemė nesziotų!“ kalbu žodžiais savo praboczių, nors esmi katalikas. Kasdien, kasmet mūsų nevido-nai kala mums naujus panczius, kaskart skaudesnius, deda jungą vis sunkesnį, taiso kilpas, kaip įmano, — o mes ar ginamės nuo tu prispaudėjų? Ne gana to, — einame iszvien su jais, padedame jiems smaugti savo brolius, kasti jiems bedugnę duobę ir štumti ten juos ant amžinos prapulties... Susiprasi, begėdi, krimsi liezuvi, nelaimių kaltybė; aiskiai pamatysi, jog jis pražudė ir tavo liuosybę. Prie ko tuomet pulsi? Pas ką prisiglausi? Kur pagelbos jiesz-kosi? O nuo ko užtarymą iszgirsi? Ti-kiekie man, jogei ir Vieszpats skaudžiai nubaus tokį nedorėlį, k'ris nepaduoda ran-kos skęstancziam savo artymui, o da skan-dina jį pripuolęs. — Kaltas esi — kentė-kie: dėjo junga ant sprando — su noru jį priėmei; užtaisė tau kilpas — tu jas iszgy-rei, pritaisė kartuves — pats atėjai ir už-sinarinai virvę ant kaklo, o pertai nė ne-vaitok, kada tavę kars.

Matote, broliai, kad jau paskutinė va-landa mums prilinko: laikas judintis isz miego... Užtaigi budinkitės didžiausi tinginiai ir apsilėidžiai, kurių jau ne tik visi takai apžėlę, bet ir patys esate tikri nevalos, apaugę bjauriomis kerpėmis! Isz-sipagiriokite visi tie, kurių akys apdumtos — o praregėsite blaivomis akimis ir rasite savo apjakimą! O tie, ką abejojate, sznypsz-ciate lyg vėžiai krepšyje, kad neiszsimanote patys isz savęs — klausykite tų, kurie velyja jums gero. —

Sekite paskui juos kelin teisybės — o stipriausia jiems bus atspirtis: sutruks jungas ant jų sprando, nuspirsite szalin visokios kliutis, iszdraskysite kilpas, kurias jums taiso ir į jas varo, nesuteks pancziai, kuriais jus risza, ir pergalsite savo pikečiausius prieszus, kurie sziandien jus kankina ir troksza jūsų prapulties. —

Valscionių sznypsztimas pasibaigė neva ant to, kad pasiraszė daugelis szaltyszių, reikalaudami nuo valdžios iszguldytojaus (talmocziaus), arba kad vaitas atliktų rei-

kalus su ukininkais suprastinoj, lietuvisz-koj kalboje.)*

Kaip menka mūsų viltis — tai galime sziteip sau aiskinti: ar pasibaigē nors syki Maskolių užmanymai mums ant gero? Ko gero galime sulaukti nuo žmogžudžio, jieszkodami pas jį tiesos už žmogžudystą? Nereikia nė atsakymo, nes gražiai suprantame mierį sudžios — žmogžudžio? — *V.s.*

Cinma, **Senapilė** (Starapolė). Ukininkų krautuvė, apie kurią buvau raszęs pernai Nr. 11 „Uk.“, da sulyg sziol neįtaisyta. Pernai rudenyje kiti labai karsztai griebėsi mislies taisyti savo krautuvę, bet besirodavojoant karsztis atauszo, ir didžiama, ypaciai, kurie daugiausiai galėtų tame dalyke padaryti, tie visai buvo tai užmirsze. Tuom tarpu parėjo Nr. 11 „Ukininko“ pereitų metų, kur buvo raszta apie tą krautuvę. Perskaite vėl visi atsigavino ir pradėjo vėl mislyti apie tą krautuvę. Tik, kaip girdėjau, ukininkai nori taisyti kuone „poniszka“ krautuvę, su visokiais brangiais, tik ponams tinkancziais, daigtais ir brangiais gėrymais. Pagal mano nuomonę, toks kromas suvis nepritinka ukininkams. Tai pirma; antra, jis perdaug kasztuotų, sunku būtų antsyk tiek pinigų (nori surinkti nors 5000 rub.); treczia, kas yra svarbiausia, toks „poniszkas“ mužikų kromas turėtų butinai bankrutyti. Senapilėj jau yra vienas toks „poniszkas“ kromas (p. Choinickio), atsakancziai užlaikomas, kurs jau patraukė prie savės visus ponus. Ar ukininkai gali tikėtis, kad ponai pames ta krautuvę ir eis į jų? Tegul nė nemislyja! Asz sakau, kad toks „poniszkas“ kromas turėtų, kad ir verkdamas, bankrutyti.

Tai-gi kokį kromą turėtų taisyti? — Tokį, kuris labiausiai pritiktų sziems siekiam. Kuone visi kromai ir kromeliai yra žydu rankose, ir žyda teip mus suka, kaip tikt gali: tavorą duoda kuoblogiausia, o rupinasi izlupiti dvigubus arba trigubus pinigus, nekaip vertas parduodamas daigtas. Priegtam, norėdamas nusipirkti kad ir menkiausia daigtą, turi derėti ir gaiszuoti brangų laiką, jei nenori skaudžiai permokėti. Vis tai reikėtų mums nusikratyti, ir tai būtų pirmutinis siekis ukininkų krautuvės. Antras siekis turėtų būti pripratimas mūsų ukininkų eiti į katalikiszka krautuvę, o ne pas smirdėlių žydasukčių. Jei būtų įtaisytas kromas su po-

niszkais pirkiniais, ko ukininkas eitų į jį ir kokiū būdu priprastų prie krikszczioniszko kromo? Kada būtų pasiektas szis antrasis mieris, būtų pasiektas drauge ir treczias: galėtų ir pavieniai žmonės, Lietuviai, įtaisyti savo krautuvaites ir vietoj ką betraukia į tolymą Ameriką, galėtų misti savo gimtinę szalyj tarp pažinstamų ir draugų izz pirklystės

Norint pasiekti sziuos siekius, reikėtų įsteigti, kaip ant pradzių, neperdidelį kromelį su mažmožiais, reikalingais visiems ukininkams (druskos, gazos, silkių, muilo (prausylo), žvakių ir t. t., ir t. t. Jei būtų galima izsteikti pinigų, būtų gerai įtaisyti drauge ir krautuvę geležinių daigtų: geležinkromis atgabentų daugiausiai pelno. Krautuvaitė galėtų būti izzpradzių kad ir maža, toliaus tokis kromas galėtų vis didintis, taip kad galėtų tapti didžiausias visam mieste. Norint turėti užtikrintą pasisekimą, reikėtų pasirupinti, kad prie jo įsteigimo prisidėtų kuodidžiausias skaitlius aplinkinių ukininkų. Yra apie Senapilę tokių storų ukininkų kad trise, dvieje, arba kad ir viens galėtų įtaisyti tokią krautuvę, bet juo daugiaus bus jos įsteigtojų, juo ji geriaus tarps, kaip ant mielių kilis, nes daugiaus turės klijentų: visi, kurie izsdėtų ant to kromo savo skatiką, eitų patys ten pirkti, da ir pažinstamus pritrauktų, jau jei ne dėlei supratimo visuotino labo, tai nors del savos naudos. Bet kad nelabai daug yra tokių ukininkų, kurie turi atliekamo skatiko, reiktų teip padaryti, kad ir mažai įmokantiejie (sakykim, po 25 rub.) galėtų prigulėti prie įsteigtojų tos krautuvės. Turtingi gal deti daugiaus: atsiras tokių, ką dės po 200 r. arba ir daugiaus. Žinoma, kas daugiaus įdės, tas daugias ir pelno turės izz uždarbio krautuvės.

Tai-gi asz szaukiuosiu da syki prie tųjų, kurie rengias taisyti tą krautuvę. Vyrai ir broliai, kad pradėjot, tai ir baigkit, kad apsigarsinę priesz visą Lietuvą, neturētu paskni gėdos!

Senapilėj jau yra viena lietuviszka karczia: paręjes izz Amerikos p. Aliszaucas jau antri ar treti metai labai dailiai laikosi, nors vietą karcziamai izzsirinko nelabai tinkanczią — retai kas žino jo karcziamą.

V Pavasarį turim szimet nežmoniszkaiz szaltą. Žiemkencziaz javai nors neiszrodo labai dailiai, bet da sulyg sziol nėra ko perdaug baugintis: kad tik dabar atsizltų, tuoj viskas pasitaisytų. Tik kviecziai dabar izsrodo lyg nusigandę.

*) Geriausia padarytų, valszczionys, kad pradėjus vaitui arba rasztininkui maskoliszkai kalbėti, izzsiskirstytų ir visai neklausytų jų kalbos. O jei valdzia duos vertiką, tai valszczius turės jam algą mokėti. Red.

✓ Laukia koleros, bent mūsų auksztesnėji valdžia jos laukia. Pats pavieto virszininkas važinėja po kaimus, apžiūrėdamas szulinius, grinczias ir t. t., kad visur būtų szvaru. Nes kur szvaru, ten kolera nelabai nė kabinasi.

Raupai apie Senapilę beveik visai isnyko. Dabar keliuose sodžiuose atsirado jadra (tymai).

Į Ameriką kaip kas metis, taip ir ši metą pradėjo pulkais eiti. Dagi kelios mergos slapčia nuo tėvų su jaunikiais isbėgo. Eina į Ameriką daug tokių, kurie visai nemoka raszyti, o Nr. 3 „Ukininko“ yra apgarsinta, kad tokių visai ten neprijima nuo Kovo mėnesio. Kas žin kaip jiems ten eisis?

Žyduš varo valdžia isz kaimų, tik jie nelabai skubinasi eiti. Sako, kad jie da turi laiko iki rudeniui. Taip jau keli, pardavę ūkų, iszskiraustė į miestus.

Szimet vagys nesnaudžia, vagia arklius, o labiausiai įprato į laszinius.

Kelis pasigavę žmonės nesiuntė į aną svieta: da žiemą užmūsų Skinkutį Mikuliuose (Szunskų), o paskui da pusgyvi nuvežė į Szunskų karcziamą, kur jisai atsiweikino su sziuomi svietu. Vieną vagilių da ne taip labai seniai pagavo su arkliais Drulių girioj (Freidos gm.) ir nieko daugiau jam nedarė, tik . . . iszromyjo. Tas numirė Senapilės lignonbutyje.

✓ Keliatas ukininkų nusiuntė miesto gimnazijos kunigui Miknevycziui gromatą, kad liautusi mokinės maskoliszkai tikėjimo, kad mokintų lietuviszkai arba atiduotų savo vietą kitam, geresniam kunigui.*)

✓ Gegužės mėnesyje bus Szunskų gmine skyrimas naujo vaito, nes jau pirmesniam vaitui B. baigiasi tretie metai. Vyrucziai, žiūrėkit, ką rinksit, kad neiszsirinkumėt verszio, kurs nieko neiszmano, arba liuto, kurs draskytų jus, o da labiaus jus kieszinius! Rinkkit vaitu ne toki, kuris nori vaitauti del „unaro“ arba kad tikt prisiptų kieszinius su jus skriauda, bet žmogų pramokintą ir teisingą, kurs būtų užtarėjas, o ne lupikas valscziaus, ir pats mokėtų vesti visus reikalus valscziaus. Juk vaitui algą mokat ne užtai, kad jus skriaustų, bet kad būtų jus užtartytoju ir globėju. Tokių, kurie norės įsipirkti į vaitus „sznapšu“, visai nerinkkit: tegul jie bus szinkoriais, o ne vaitais! Ar tai negėda jums duotis pasipirkti, o da degtine? Szunskų valscziui tai visai nepritinka! S. Vijunas.

*) Butų gerai, kad daugiau tokių gromatų nusiųstų. Red.

Panevėžio pavieto, Pasz. par. Pas mūsų Lietuvės auksztai kelias, ale bet žemyn nukrinta: gerų tėvų vaikai, isz auksztos pamilijos tokią durnystę daro, užsideda su tokiais burliokais, kur kailius dirba. Baisu pažiūrėti ant tokių bjaurių gudų, atėjusių isz Maskolijos kokių galvažudžių. Kad pamato kokia Lietuvė jaunikaitį, tai nosį grežia tolyn, o pas Burliokus lekia per 6—7 viorstus . . . kad tik pamatytų. Atsitraukite nuo gudo; pamislykit, seselės mano, kaip mumis Gudas ėda, kaip koksai pasiutęs szuva, ir da jus vel susidedat su kokiais piszoriais ir urėdninkais burliokais! Skaitytik knygas ir laikraszczius („Ukiniką“), pamatysit, kad reikia saugotis, kaip kokių piktadėjų, o jus dabar susieinat kaip su savo tikriausiais broliais . . . Atsitraukit nuo tų gudų, nebeturėkit tokių susėjimų kaip lig szio laiko turėjot . . . A. A.

Politika. J. Bagdonas

Vokietija jau keli mėnesiai kalba apie reikalus savo armijos (kariumenės). Valdžia (ciecorius, kancleris ir jų szalininkai) norėtų padanginti armiją ant 84000 žmonių, bet reichstagas (susirinkimas pasiuntinių) ant to nenor sutikti, nes ir teip jau esą dideli žmonių mokesčiai. Labiausiai priešzinasi social-dėmokratai (darbininkų partija). Kunigų partija (centrum) ir nacional-liberalai norėjo susitaikyti, tik meilyjo, kad valdžia sumažintų savo reikalavimus. Paskutiniam laike daugumū balsu buvo atmetas valdžios reikalavimas. Per tą priežastį Wilhelmas II paleido seimą ir paskyrė antrą skyrimą į reichstagą, ant 15 d. Birželio.

Belgija neperseniai apsigarsino diktoku sukilimu darbininkų. Belgijos darbininkai reikalavo vieszo bulsavimo, bet jų neiszklausė. Darbininkai apmaudos ir piktumo paimti paliovė dirbė ir atkakliai reikalavo, kad parlamentas (seimas) jų iszklausytų. Vietomis įvyko tikri musziai, daugelis smertį gavo, o dar daugiau buvo pažeistų. Krito teipogi daug policijos tarnų ir žandarų. Ant galo darbininkai buvo prileisti prie vieszo balsavimo, tik su mažesnėms tiesoms, negu senesmiejie rinkėjai, kuriems yra galima turėti po 2 ir 3 balsus.

Serbija neseniai įgijo kitą valdžią. Pirma Serbija valdė 2 vyrai, vadinami regentais. Dabar valdžią apėmė 18 metų karalaicis, sunus buvusio karaliaus Milano ir karalienės Natalijos. Permaina apėjo be sumiszimo ir be didelio trukzszo, nes žmonės to norėjo ir nekenė viesz-

patavimo regentų, kurie jau buvo žmonėms išipykę.

Maskolija, didiai nuvargusi nuo badmečio, jieszko visokių szaltinių padinimui savo nualusios kasos. Jau pabaigoj pereilų metų padidino akczyžę ant spirito (iki 10 rublių nuo viedro czysto spirito*), nuo briezūkų (zapalkų) prastųjų, nuo cukraus ir kitų dalykų, kuriuos žmonėms reikia pirkti ir noroms nenoroms mokėti ir uždėtą ukczyžę. Buvo mislyta užversti dalį mokesčių ir ant turtingesniųjų, imti mokesčius nuo samdomų namų (kvatierų), nuo užlaikomų kurių ir arklių, nuo valdomo turto, bet isz to nieko niszėjo, nes patys turtingesniejie Maskolijoje skiria mokesčius ir jiems, žinoma, kur kas geriaus uždėti mokesčius, negu juos mokėti.

Anglija dėlei nesiliaujančios kovos Airių ir per rupestį Gladstono žada duoti Airiams didesnę laisvę ir savvaldybę. Airių žemėje bus savas seimas, kur žmonių pasiuntiniai iszdavinės savo szalei tiesas ir mažai ką prigulės nuo Anglijos seimo. *Sl.*

Isz Maskolijos. Maskolijoje dabar svietas labai prispaustas ir plėsziamas visokių caro vyresniųjų valdininkų. Vienok prasti žmonės mislyja (dar ir Lietuvių yra tokių), kad caras to nežino, kad tai nuo jo nuslepia tuos svieto prispaudėjus, ir kad jis žinotų, tai tuos prispaudėjus skaudžiai nubaustų ir žmones palengvintų. Vienok neapsereniai žmonės vienoje vietoje Maskolijoje gavo dailiai persiliudyti, kad caras suvisu iszvieno eina su savo tarnais ir pagelbininkais. Tiktai paklausykite. Anuo tarpu caras su savo szejmyna važiavo isz Petrapiolio (isz Peterburgo) į Juoduųjų marių pakrasztį, ant pussalio Krymo. Nors paprastai to niekam negarsina, kad caras kur važiuoja, nes bijo, kad kartais po gelžkelio vėžems kas bombos nepakisztų ir caro į orą neiszlakdintų, vienok apie Karkovo miestą kas-žin kaip iszsigirdo carą tą ir tą dien važiuosiant. Taigi susirinko keli tukstancziai aplinkinių vyrų prie geležinkelio ir sugulė ant geležinkelio, kad caro trukis apsisotų, o jau jie tasyk pasiskųs carui ant savo bėdų ir prispaudinų. Vienok kareiviai, kurie, carui važiuojant, pristatyti daboti gelžkelį isz abiejų pusių, pradėjo juos varyti szalyn. Žmonės neit. Kareiviai pradėjo į žmones szaudyti. Tada pakilo didi kova tarp žmonių ir kareivių. Žmonės su lazdoms, su akmenims, o kareiviai su szau-

tuvais bei kardais. Ant vietos krito 42 žmonės ir 15 kareivių! Į tą tarpą atbėgo caro trukis, bet neapsistojo: kaip nupleszkėjo, teip nupleszkėjo. Sako, dar kelis vyrus suvažinėjo. Tai tokia caro ir jo tarnų teisybė bei mielaszirdystė!

Vargas, skursna ir prispaudimas praszokių nepaliauja garsinėsi Maskolijoje. Kolera ir badmetis sujudino ir pabudino apszviestą dalį draugijos ir isz visur atsiliepia balsai apie sunkų gyvenimą žmonių Maskolijoje.

Mat, iksziol mažai kas težinojo apie skursną praszokių ir mislyjo, kad Maskolijoje geriaus žmonėms gyventi, nekaip kitur. Taigi užėjus badui emė kiti kalbėti, kad tai esanti vieno oro kaltė, kad sausmetis užtraukęs ant žmonių tuos vargus, kad toliaus busią vėl gerai, ir „Dievas atitolinsias vargus.“ Bet ne visi itikėjo į tuos raminanczius žodžius, ir didumas užsimanė arcziaus išiziurėti į žmonių gyvenimą ir jų rupesczius. Gyvenimas žmonių atidarė akis apszviestųjų ir parode jiems tai, ko jie dar nebuvo matę ir netikėjo. Pasirodė, kad praszokiškai jau nuo seniai skursta ir vargsta, tik kad nieks jų vargų neklauso ir negirdi. Pasirodė, kad duonos neužtenka ne tik ten, kur neužderėjo, bet ir ten, kur užtikti baduojanczio nieks nesitikėjo.

Smulkmenos.

Ketverynucziai. 30 d pereito mėnesio *Libuszos* miestelyje, Austrijoje, viena moteriskė pagimdė ketvertą kudykių, visus gyvus ir sveikus.

Kauno priemiestyje Szancuose Maskoliai statys savo cerkvę. Maskolių caras ant to padovanojo du tukstanczių rublių.

Gromatnyczia.

Jarui. Mes su laiszu negalime Tamstai atsiliiepti, nes Tamsta neatsiuntė ant atsakymo marikutės už 10 kap. Knygeles bitininkystės galite parsigabendinti per knygų pirklius. Kursai pristato Tamstai laikrasztį, tasai gal ir visokių knygelių pargabenti isz Prusų.

Pinigus, rankraszczius ir gromatas į „Ukininko“ redakciją reikia siųsti ant adreso: **Herrn Dr. Bruazis, Tilsit (Ostpr.).**

Italpa.

Žydai trukdytojai Lietuvų. — Vaizdelis isz mūsų szejmininkių busenos. — Kybartų valsčius. *Sl.* — Grizskabudis *V.s.* — Senapilė. *S. Vijnas.* Panevėžis. *A. A.* — Politika. — Smulkmenos. — Gromatnyczia.

*) Pirma buvo 9 rb. 25 kop.